

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Denk Skolemuseum
SYMBOLARUM

Kongsevej 15
AD ANNO DOMINI MDCCLXXVII. V.

EXEGESIN

PSALMORUM

DAVIDICORUM

SPECIMEN PRIMUM,

QVO

EXAMEN PUBLICUM ANNIVERSARIUM

IN

SCHOLA METROPOLITANA HAUNIENSI

XV CALEND. OCTOBRIS A. MDCCCLXXVII

HABENDUM

INDICIT

RECTOR SCHOLAE

NICOLAUS LANG NISSEN,

DOCTOR PHIL. ET MAG. ART. ATQVE PROFESSOR.

H A U N I A E .

TYPIS DIRECTORIS JOH. FRID. SCULTZII,

AULAE ET UNIVERSITATIS TYPOGRAPHI.

PROLEGOMENA.

Quodsi, quanto studio atque successu in textu scriptorum græcorum et latinorum recognoscendo atque emendando, eodemque commentariis, quibus opus esset, illustrando, versati sunt critici atque editores, tanto non solum studio, sed etiam successu, in textu sacri codicis V. T. emendandò adque veritatem et integritatem suam restituendo, quid? quod eodem maxime necessariis explanationibus instruendo, uti hucusque potuissent, profecto aditus ad hunc librum egregium vereque divinum, librum κατ' ἐξοχὴν (τα βιβλία) et nominatum et nominari dignissimum, cum patentior tum jucundior doctis indoctisque hodie esset. Quod enim in autoribus classicis græcæ atque romanæ antiquitatis accidisse constat, ut textus eorum negligentia perscriptorum et incitia

correctorum vitiis mendisque corrumperetur, idem in libris sacri codicis V. T. et accidere potuisse res ipsa docet, et accidisse tum veterum interpretum versiones, quæ alias sæpe lectiones secutæ esse videntur, quam quas hodiernus editionum textus sequitur, tum variantes codicum lectiones emendationesque in Masora et quidem in Kri et Ctib collectæ probant; nec, etsi criticam Masoretharum et, qui ante eos fuere, doctorum Judæorum diligentiam ad integritatem textus sacri codicis V. T. conservandam multum contulisse in dubium non est vocandum, aliquem, qui hasce litteras aliquatenus modo habeat cognititas, et critica studia viro- rum doctorum, quales sunt *Houbigantius, L. Capellus, B. Kennicot, de Rossi, Michaelis et Bruns*, vel levissimo adpectu cognoverit, quantum adhuc in hisce rebus desideretur, latere poterit. Accedit, quod infelici doctorum Judæorum studio atque ardore textus Masorethicus tanta accentuum, distinctivorum et conjunctivorum, imperatorum, regum, principum, comitum, servorum, multitudine obrutus est, ut mole sua vere laborare dicendus sit, lectorisque et oculus et animus multiplici eorum forma, parum sæpe di-

versa, necessario perturbetur, nec tamen nisi levissimum ejus fructum et rarissime inde percipiat. Donec vero textus sacri codicis V. T. purus, integer et sanus restituitur, quid? quod commentario perpetuo æque brevi atque lucido instruitur, hic liber, inter libros præcellentissimus, quem satis multis lectoribus donare nequimus, multis, ad quos lectio ejus pertinere debuit, tantum non omnino clausus erit. Quid enim ex lectione operum Ciceronis aut Plutarchi, Horatii, Virgilii aut Sophoclis et Æschyli, expectare liceret, si scripta illorum adhuc nobis offerantur, textu non multum emendatiore, quam qualis ante secula erat, adeoque multis in locis sensu carente, quem quæsitum quivis lector criticorum et commentariorum volumina, ad probabilem lectionem inde eruendam, multo labore scrutari cogeretur? Quam enim in critica Masoretharum arte religionis stultitiam merito reprehendisse putandus est doctissimus *J. A. Starckius*, quod, in non emendandis manifestis librariorum vitiis supersticiosissimi, veram lectionem in margine notasse sat habuerint, eam vero, quæ manifesto laboret vitio, studiose in ipso

textu conservarint *), eadem nimia religione editores Bibliorum, typis impressorum, etsi viros de Bibliis sacris V. T. edendis summo-
 pere meritos, quales præ ceteris habendi sunt *Seb. Munsterus, Buxtorfius, Athias, Jablonskyus, Opitius, J. H. Michaelis, Reineccius, J. C. Doederlein, J. H. Meisnerus et Kennicottus*, non sine maxima reverentia commemorare oportet, se non liberasse dolere fas est, quod textu ipso, qualis per multum annorum fuit, recuso contenti, nihilque vel paucissima certe in eo mutare ausi, vel luculentissimas ejus correctiones, et de quibus inter omnes fere interpretes convenit, in commentariis suis agitare et commendare sat habeant. Quid, si poetarum opera, quales sunt *Horatius et Virgilius*, metris non dispunctis, versibus uno continuo sese tenore, sine omni distinctione, excipientibus, adhuc nobis traderentur legenda? Nonne omnis paene eorum legendorum voluptas periret? Ut vero sacer codex V. T. omnibus, quorum erit ad ipsos sacrorum librorum fontes adire, vere aperiat, textu integro, sano et puro, a vitiis lec-

*) Davīdis aliorumque poet. hebræorum carm. libr. V. ex cod. illustravit *J. A. Starck*, v. 1. p. 65.

tionibusque non probandis castigato, et quidem ab onerosis accentibus ita liberato, ut in eorum locum, qui necessarii habentur, vel hodierna distinctionum signa subeant, inque poeticis rebus, metro aliquo gaudentibus, stichorum expositione et membrorum poeticorum distinctione ad instar versuum, ut in editione *B. Kennicotti* ex parte factum est, opus erit; utque ad talem textum emendatum facilior et jucundior aditus omnibus, quorum interesse debet Bibliorum studia nosse, muniatur, recognitis denuo optimis commentariis, summa horum in integro et accurato commentario perpetuo, brevissimaque adeo vel difficiliorum locorum dilucidatione, non recensitis aliis aliorum interpretationibus, lectores donare necesse erit. Nec jam satis erit ad tale opus perficiendum, ut unus aliquis optimas priorum interpretum sententias, qui libris V. T. explicandis hucusque dedere operam, in unam quasi summam redigat: novo labore, novis meditationibus opus erit; doctorum adhuc virorum requireretur indefessa diligentia summaque in excutiendis aliorum suisque interpretationibus patientia, in optimis aptissimisque eligendis ingenii acumen, judicii que elegantia si-

mul et moderatio, ubi a textu vulgari, seu aliorum conjecturas et interpretationes seu suas ipsorum conjectiones amplectendo, erit discedendum. Attamen, quum tam multa egregie tot viri doctissimi in hosce libros commentati sint, ut suprema tantummodo manus operi admovenda videatur, et felicissimis præsertim VV. DD. J. C. W. Augusti et W. M. L. de *Wette* studiis et laboribus id effectum sit, ut rei longe maxima laboris pars detracta videri possit, sperandum est, non defuturos, qui, perficiendo pares, summi fructus causa, inde in publicum redundaturi, laborem subire velint, ut sine mora longa perficiatur, imprimis vero hosce duumviros, de interpretatione sacrorum librorum tam egregie meritos, expectationem non frustraturos sperare licet. Etenim sic demum ad id, quod summum est, perveniri posse puto, ut tempus novæ recensioneis textus codicis hebræi instituendæ tandem adesse existimetur*), adeoque, qualem textum habemus *Horatii* et *Virgilii*, castigatum, integrum et sanum, cum perpetuo commentario critico et exegetico, textui subjecto, in editionibus Mitscherlichi et Hey-

*) Baueri Historisch-critische Einl. in die Schriften d. a. T. §. 220.

.nii, talem etiam Bibliorum V. T. textum, quam fieri potest, castigatissimum, purissimum atque integerrimum, perpetuo tali commentario, vel breviori adhuc, instructum, consociato Virorum doctorum studio, tandem aliquando habituri simus. Quantum autem utilitatis tale opus perfectum rebus religionis verique sensus, doctrinae theologiae et imprimis doctorum sacrorum librorum V. T. studio allaturum sit, per se patet. Oportet vero difficultates et impedimenta e medio tollere, ut opus promoveatur, cum non cuique data sit potestas eorum per semetipsum auferendorum; in immensa vero congerie commentationum et interpretationum, quas in libros V. T. habemus scriptas, quot quantaque sunt obstacula, quae percurrere alias res curandas habentibus non potest contingere! Est enim laboriosum negotium, et tantum non nauseam creans, per veterum atque recentiorum versionum nec non antiquarum novissimarumque interpretationum molem ita evadere, ut Talmudistarum quoque et Rabinorum opiniones cognoscere cogaris. Quod quivis expertus sentiet; equidem, qui non sine tædio sensi, ut ad legendos sacri codicis V. T. libros via non minus muniatur, quam ad

legendos autores profanos munita est, jamdudum opto.

Etsi vero non is sum, qui mihi hoc arrogem, ut credam, me posse aliquid ad hanc viam muniendam conferre, nec non sentio, me audacius forsitan, quam fas est, facere visum iri, qui vestigia novissimorum præstantissimorumque V. T. interpretum, V. V. D. D. *Augusti et de Wette*, laude mea longe superiorum, premere non satis habuerim, attamen, quum mea ipsius causa, præcipuo aliquo carminum Davidicorum amore et studio motus, inter Psalmos legendos *symbolas* ad faciliorem eorum interpretationem, qualibus viam, de qua dixi, ad lectionem totius V. T. munitum iri animo conceperam, dare aggressus sum, hanc meam qualemcunque operam, in specimine versionis et interpretationis meae evulgando, proponere hic audeo.

Quod vero ipsum textum non curavi expressum, stichis suis distinctum et quidem emendatiorem, de qua re supra dictum est, ideo feci, quod et ex versione, quid de hac re sentiam, intelligitur, et veritus sum, ne, si textus recepti lectiones proprio Marte emendanem atque corrigerem, adeoque contra le-

gem hac de re a memet ipso rogatam facerem, audacior alicui, quam fas esset, et forsán temerarius viderer. In vertendo autem hanc mihi regulam sequendam scripsi, ut versionem, quantum pateretur lingua latina, in quam converterem, ad verbum instituerem, nec imagines, metaphoras et reliquam sacrorum librorum indolem relinqvendam putarem, biblicumque adeo sermonem servare, nec cum hodierno mutare studerem, verbo, ut, quam fieri posset, simplicissimam eam redderem. Hoc enim erat, cur versioni Dathianæ, alias egregiæ, me omnino adungere nequirem, quod mihi liberior esse et lingvæ hodiernæ ingenio nimis indulgere videatur. Id vero præcipue utilitatis in hisce carminibus denuo vertendis secutus sum, ut adeo appareret, quamnam ex tot aliis interpretationibus locorum, qui ab aliis aliter explicantur, sententiam amplectendam esse censuerim. Quod reliquam autem interpretationis rationem attinet, præter paucissima versionis verba, in notis versioni subiectis explicata, ne prave intelligerentur, eas solas interpretationes, in quibus ab aliorum interpretum explicationibus discedo, in suis quasque excursibus comprobare argumentis

studui; ejusmodi vero interpretationes meas, ab aliis diversas, vel, si ab uno aliquo interprete non prorsus sint alienæ, novis rationibus saltem superstructas, in versione signo asterisci adscripto notavi, ut lector habeat, quo statim de eo admoneatur; eodemque signo etiam lectiones singulas, a textu masorethico abeuntes, diversasque ab hoc versuum vel verborum divisiones, quas aut proprio Marte amplectendas **censui**, aut ab aliis laudatas iis assensus sum, insignes feci; neque aliter, ubi nexu idearum ad sensum rectius perspiciendum ulterius exposito opus esse videretur, ejusmodi excursus eadem nota in initio versus, ad quem pertinent, indicavi, ut, si cui eos cognoscere libuerit, lectorem eo ablegarem. Raro observationes addidi ad constituendam argumenti rationem occasionemve psalmi componendi, ad certas res vitæ autoris referendam, nec nisi ubi videbatur tantum non manifesta, nec nihili ad veriorem carminis interpretationem habenda, ut sæpe est maximi in ea re momenti. In emendationibus textus masorethici inque conjecturis recipiendis semper, qua potui, maxima judicii moderatione uti ita studui, ut ad eas nunquam,

nisi verioris et simplicioris interpretatiōnis studio, confugerem, nec nisi levissima litteræ simillimæ mutatione facta, aliave litterarum in continuis vocibus conjunctione aut distinctione, punctisve et accentibus neglectis, et quidem suffragantibus sæpissime veteribus interpretibus græcis et latinis et variantibus codicum lectionibus, ut ad magis inaffectedam facilioremque explicationem perveniretur, iis utendum existimarem. Hoc enim lubens profiteor, ubi in emendanda sic lectione, ut probabilior et facilior redderetur interpretatio, hosce veteres interpretes habui non dissentientes, hanc autoritatem mihi multo plus valuisse quam etymologiam incertam ex cognatis lingvis conjectura quæsitam; nec infitias eo, in dijudicandis aliorum interpretum sententiis, me facilitatem et simplicitatem interpretatiōnis tanto majoris hic fecisse quam difficultatem ejusdem, contra id, quod multi interpretum seqvi videntur, quum nihil tam durum, contortum affectatumque sit, quin genio sermonis et poeseos hebrææ obtrudi posse ab iis putetur, quanto magis in unoquoque scriptore explicando, nisi orationem affectedam duramque sibi habeat familiarem, faciliorem inter-

pretandi rationem difficiliori præferendam puto, ut ne in lectionibus quidem diversis optandis, ut recte monet *Datheus* *), V. d., legem criticam in dijudicandis variis lectionibus scriptorum græcorum et latinorum receptam, quæ difficiliorem lectionem faciliori præferre jubet, ad crisin scriptorum Hebræorum tuto semper transferri posse, nec difficiliorem adeo lectionem, nisi eadem melior et probatior aperte sit, majoris faciendam esse quam faciliorem censeam **). Hæcce vero et alia lectores, in dijudicando hocce specimine, æqui bonique consulant, rogantur.

*) Vide *Dathii* versionem Psalmorum, ed. alt., p. 44. b.

**) Vide e. gr. psalm. XX. v. 6.

PSALMI,

LATINE VERSI,

EXCURSIBUSQVE AD LOCOS DIFFICILIORES

VEL CRITICA MEDELA EGENTES

ILLUSTRATI.

PSALMUS PRIMUS.

Prospera pietatis, improspera impietatis fortuna
describitur.

1. **Q**uam felix vir,
qui in consiliis improborum non versatur,
inque via peccatorum non consistit,
nec in circulis derisorum sedet,
2. lege vero Jehovæ delectatur,
legemque ejus interdum noctuque meditatur.
3. Similis vero est arbori,
ad rivos aquarum plantatæ,
tempestivos fructus ferenti,
non marcescentibus foliis ejus:
sic, quidquid susceperit, id prospere per-
ficiet.
4. Non ita impii.
Qui similes sunt paleis,
quos ventus dispergit.

5. Quare causa sua non stabunt improbi in jure,
nec peccatores in consilio proborum.
6. Nam viam proborum Jehova * *ornat*,
sed via impiorum perit.

EXCURSUS AD PSALMUM PRIMUM.

v. 6.

כִּי יִרְעֵ יְהוָה בְּרַחֲ צַדִּיקִים

Difficultas in hoc loco ab interpretum non nullis mota, cum in verbis sibi oppositis, יִרְעֵ, *novit*, et אָבַר, *perit*, veritas antithesis nec non sententiæ facilitas desiderari videatur, etsi non magni facienda est, cum non valde ex ea labore receptior loci interpretatio (*deus curat, approbat, vel, ut de Wette**), *remunerabitur* v. p.) attamen non ita negligenda est, ut, si leniter vulnere mederi liceat, omni medelæ supersedere debeas. Equidem vero, sic sese rem habere ratus, יִרְעֵ in forma *Hiphil* interpretandum puto, ut sit: *insignem reddere, magnificare, (förherlige), ornare*, quod, eodem fere rediens, quo versio Knappii, v. d., *fortunare*, melius τῶν אָבַר *perire, irritum cadere, successu carere*, opponi videtur. Video equidem et ante

*) Commentar über die Psalmen.

me interpretem aliquem, nomine celato *), haud secus in fut. *Hiph.* interpretari, verba nostra vertendo: *probis Deus viam monstrat*, nec ipsam constructionem verbi nostri sensu *docendi* cum duobus accusativis et rei et personæ, cujus exempla sunt Genesis 41, 59. et Exod. 33, 12, damnandam putarem, nisi et nimis universalis ita evaderet oratio, cum, quam viam Jehova pios doceat, quærerere pronum sit, et accurata parallelismi ratio in יָרָה צְרִיקִים et יָרָה רְשָׁעִים , in statu constructo, ut vocant, conjunctis, omnino periret. Quod vero ad significationem a nobis huic verbo in *Hiph.* subjectam attinet, eam et in ipsa verbi natura inesse arbitror, ut ex significatione *Conj. Kal*, *nosse*, *Hiph. facere ut aliquis sciat*, simul *notum facere*, Jes. 38, 19, *insigne reddere*, interpretari possimus, nec nihil præsidii in significatione hujus verbi in forma *Niphal*, ubi נִרְעָה , *insignis, magnificus*, (vide Ps. 9, v. 17, 76, v. 1.) occurrit, interpretationi nostræ fore arbitramur. Cæterum in תִּאֲכַר , quod in תִּאֲכַר *Knappius, Leunius* aliique mutant, lectionem vulg. non sollicitandam esse, cum

*) Versuch einiger Beiträge zur historischen Auslegung der ältesten Bib. el.

כֶּבֶד in forma Piel objecto suo expresso carere nequeat, hic vero nihil addatur, quod via impiorum *perdat*, sensusque adeo mancus ex mutata lectione prodeat, *Th. Fr. Stange* *) rectissime monuit.

PSALMUS SECUNDUS.

Admonentur gentes populiqve exteri, jugo regis israelitici se subducere conantes, ne contra regem ab ipso Deo constitutum adeoque ipsum Deum vanam seditionem movere studeant: irritos quippe conatus ipsorum futuros, graviusqve eos jugum passuros. Utrum vero de Davide, an de Salomone aliove rege Psalmus noster explicandus sit, dubitatur. Equidem, cum multa sint, quæ, quo minus de Davide intelligas, vetent, eum de Salomone aliove rege posteriore et de seditione inter iniçia regni ejus forsã a gentibus exteris quibusdam, quæ jugum sibi a eodem impositum ferre noluerint, factã, etsi annales hebræi de talibus conatibus nihil commemorent, cum Rosenmullero, Jacobi, de Wette aliisque interpretum intelligere malo, eoqve lubentius malo, quo minus in iis, quæ v. 6. de rege in Sione creato, et de eodem rege, nomine *filiï dei* ornato, etiam de Salomone aut sequenti rege aliquo interpretandis, comparando 1 Reg. 1 c. v. 39 et 45., et 2 Sam. c. 7. v. 14, hærere fas sit. Quodsi vero ad Salomonis tempora huncce Psalmum referre placeat, non video, quid vetet arbitrari, ipsum regem Psalmi ad-

*) in *Anticritica* in locos quosdam Psalmorum a criticis sollicitatos pag. 1-3.

torem esse, eandemque adeo et poetæ et regis personam in Psälmo loquentem exhiberi.

1. Cur strepunt populi,
gentesque meditantur vana?
2. una consurgunt reges terræ,
inter seqve consultant principes
contra Jehovam et contra unctum ejus?
3. *"Disrumpamus vincula eorum,
et abjiciamus a nobis funes eorum"* *).
4. Qvi habitat in coelo, ridet,
ludit eos dominus.
5. Tum in ira sua eos alloquitur,
inqve æstu animi sui eos perterrefacit:
6. *"Ego vero regem meum unxi
in Sione, monte meo sacro"* **),
7. Enarrabo * *decretum Jehovæ,*
dicentis mihi: *"filius meus es tu;
ego hodie te genui.*
8. *Roga a me,*
*populosque tibi dabo possessionem,
et hereditatem fines terræ.*
9. *Conteres eos sceptro ferreo,
tanquam vas figulinum eos comminues"*.

*) Loquentes inducuntur hisce verbis reges conspirantes.

***) Verba sunt dei, regem israeliticum a se constitutum declarantis.

10. Itaque, reges, respiscite,
commoneri vos patimini, iudices terræ!
11. Servite Jehovæ cum timore,
horrescite cum tremore!
12. Osculabundi reveremini filium,
ne irascatur *), vosque in via pereatis;
brevis enim ira ejus exardescit.
Felices, quotquot ad eum confugiunt.

EXCURSUS AD PSALMUM II.

v. 7.

אֲסַפְּרָה אֶת־חֵק יְהוָה.
אָמַר אֱלֹהִים בְּנִי אֲסַפֵּה.
אֲנִי הַיּוֹם יִלְדֵהוּ תֵיבָה.

Sic equidem hunc locum, ab interpretibus maxime vexatum, legendum atque, auctoritate etiam de *Wettei*, distingvendum esse absque omni dubio censeo. Hoc enim mihi habeo persvasum, verbum סָפַר, ubi notionem *narrandi* habet, cum præp. אֵל nullo modo construi, et quæ afferant loca interpretum non nulli, in quibus *Henslerus* **), *Stange* ***),

*) Scilicet *Jehova*.

***) Bemerkungen über Stellen in den Psalmen und in der Genesis, S. 4.

***) Anticritica pag. 9.

J. A. Jacobi *) ad contrarium probandum, ea, quod docere deberent, id minime docere. Ut enim locum Jes. 38, 19. taceam, ubi אל ad אמתה, non ad verbum, quod est ירע, referitur, nec in eo loco, qui majoris esse videri possit, nempe Psalm. 69, v. 27, quem laudat egregius V. T. interpres *de Wette* ad probandam versionem suam, *de re aliqua narrare*, quique vel doctissimo in hac re viro *Stangeo* tanti visus est, ut, eo solo nisus, luculenter patere contendat, particulam אל ad ספר trahendam esse, loquendi que formulam esse ספר אל, nec in eo loco, inquam, rem se ita habere constat. Aperte enim præpos. אל hic quoque ad מכאכ, non ad יספרו, est trahenda, quasi: *ad dolores adnumerare*, ut *Gesenius* vult, aut *narrare*. Quod alii vero, quorum est *Knappius*, *Datheus*, *Kühnoel*, קה veritas ex arab. explicant, eam significationem nomini hebr. inesse haud probarunt. Itaque jure aliquo lego et distingvo, ut *oi é*, iisque ducibus *Houbigantius***), legerunt et distinxerunt locum nostrum: אלת-חוק יהוה: אל חוק-הק, subintellecto אשר ante אמר, et parallelis-

*) In animadversionibus versioni suæ subjectis.

**) *Houbigantii notæ crit. Tom. 2. pag. 1.*

mum sententiarum sic optime procedere arbitror.

PSALMUS TERTIUS.

Davidis, cum ei hostes, castris ex adverso positus, praelium minitarentur, (2 Sam. 18 c.), preces, spem atque fiduciam in deo collocatam profitentes. Res vero Davidis, cum in eo esset, historia de rebellionem filii ejus Absalomi, 2 Sam. c. 15-18 exposita, illustrare potest, nec est in carmine nostro, quin id, inscriptionem veterem hebraicam sequentes, de hisce rebus interpretemur.

1. [Psalmus Davidis, cum Absalomum, filium suum, fugeret.]
2. Jehova! Qvam multi sunt hostes mei!
quam multi, in me consurgentes!
3. Qvam multi, de me dicentes:
"nulla ei salus est apud Deum" *).
4. At tu, Deus! clypeus es mihi,
gloria mea, meumque caput erigens,
5. Voce mea ad Jehovam clamavi,
respondit mihi ex monte suo sacro **).

*) De voce יהוה hic primum obvia vid, inter alios *Herderum* de Genio poes. hebr. p. 2, p. 376 et *Eichhornii* alg. Bibl. der bibl. Litt. V. 542-551.

**) Oraculum de exitu belli Davidis ex Zione accepisse videtur. Vide 2 Samuel. c. 15, v. 25-28.

6. Cubitum ibam, obdormiebam, evigila-
bam *);

Jehova enim me protegit.

7. Non metuam itaque myriadas populorum,
qui circum me castra posuerunt.

8. Surge vero, Jehova! serva me, Deus mi!
Tu enim hostium meorum maxillam percu-
tere vales,
dentesque sceleratorum confringere.

9. Penes Jehovam est salus.

Sit populo tuo auxilium tuum!

PSALMUS QVARTUS.

Divinum auxilium implorando, hostes monendo, ut a conatibus seditiosis discedant, amicos, ne animo deficient, hortando, Davides suum ipsius animum, omni spe in deo posita, confirmare studet. Forsan etiam hic Psalmus eadem, qua proxime praecedens, occasione compositus esse, adeoque ad turbas ab Absolome contra Davidem concitatas pertinere putandus est.

1. [Cantorum magistro, fidibus **) canendus,
psalmus Davidis.]

*) Cf. 2 Sam. c. 17, v. 2. et v. 9.

**) Etsi receptam hanc explicationem vocis כְּגִיטוֹת seqvor, attamen aliam explicationem, in Eichhornii Alg. Bibl. der bibl. Litt. Tom. 5. pag. 541. propositam, et quidem de carminibus ita interpretantem, ut sit כְּגִיטוֹת מְנַחַח, carminum artifex, cf. Psalm. 69, 13, non improbo.

2. Clamantem exaudi me,
Deus vindex probitatis meæ!
qui ex angustiis me explicasti,
miscerere mei, et audi preces meas!
3. Quousque, filii hominum! dignitas mea
vobis erit ignominia?
vos, vanitatis amantes, fraudem sectabimini?
4. At scitote, Jehovam sibi pium elegisse,
Jehovam exauditurum me, cum eum invoco.
5. Contremiscite, nec * *rebus novandis stu-*
dete!
hæc animo vestro versate,
in lecto vestro,
et quiescite.
6. Sacrificia ferte justa,
et confidite Jehova!
7. Multi sunt, qui dicant:
"quis nobis res secundas redditurus est?
Tu * *advert*e nobis lucem vultus tui, Jehova!
8. Tum animo meo lætitiâ daturus es majorem,
quam quo tempore frumento et musto abundant.
9. In pace simul cubitum eo atque obdormio:
tu enim * *Jehova es deserto;*
tutumque mihi tectum præstas.

EXCURSUS AD PSALMUM IV.

v. 5.

אל-תחטאו

Verto: *novandis rebus ne studete.*, i. e. a turbis faciendis atqve seditione concitanda vel ulterius persequenda abstinete! Cujus interpretationis vestigia esti apud Rupertium *), Knappium et Dathium deprehendas, tamen, cum nec in versione expresserint hanc interpretationem, nec, nisi non solum hoc verbum, sed etiam, qvod ei mox opponitur, *טו רמי*, ita interpreteris, sensum commodum ex versu nostro et proxime sequentibus prodire videam, paucis verbis et interpretandi rationem et nexum idearum a versu 5to ad 3^{vum} hac interpretatione superstructam, exponere, haud superfluum mihi videtur. Qvod vero attinet ad verbum *חטא*, non possumus dubitare, qvin id de hominibus, *rebus novis studentibus*, et qvidem rebellantibus, nostro jure interpretari liceat, qvo sensu alias verbum *מרה* ut Num. 27. v. 14, Psalm. 5. v. 11, et *קום*, Psalm. 3 v. 2. adhiberi videmus. Sic vero *חטא* Gen. 40, v. 1. de crimine pincernæ et pistoris ægypt-

*) Henkes Magazin für Religionsphilosophie, Exegese und Kirchengeschichte, volum, 6, pag. 500.

tii, qui una cum Josepho in carcere vincti erant, obviam est; quorum utique crimen de conspiratione in vitam Pharaonis facta explicandum videtur et vulgo explicatur: et similiter $\tau\omega \text{ נחטן}$ hic, utpote quod $\tau\omega \text{ נחטן}$ respondere apparet, non *silere*, sed *quiescere*, *rebellione abstinere*; interpretari pronum est. Nexus vero idearum, ut eum quoque paucis attingamus, is esse videtur, ut Poeta, idem vero *rex* forsitan ipse habendus, hostes suos a rebus turbandis dehortetur, simulque eos doceat, cum ipse sit deo *carissimus*, ab eoque *rex electus* (v. 4. $\text{הַמֶּלֶךְ יְהוָה חָסִיד לּוֹ}$), eis a coitione facta abstinendum esse. Oportere eos itaque, regem æmulantes, ejus ad exemplum *deo confidere*, in eoque et in rege, ab ipso deo electo, unice acquiescere ($\text{בְּטַחַתוֹ אֶל־יְהוָה}$) Multos quidem esse, qui, dubii, utrum Davidem an Absolomum sequantur, anxii alii alios regitent, *ab utro* prosperitas meliorque rerum status sit exspectandus ($\text{מִי־יִרְאֵנוּ טוֹב}$). Oblivisci nempe eos, non ab hominibus, sed a deo solo pendere ipsorum salutem, quam ipse rex in sola dei fiducia et divino favore collocet (v. 7. $\text{נִשְׂאָה עָלֵינוּ אֹר פְּגִיחַ}$). Quem si adeptus sit, majori se lætitia affici, quam quæ

hominibus lætissimo messis tempore contingere possit, si vel maxima frugum viniqve abundant copia (v. 8. **נִתְּתָה שְׂמֵחָה** &c.) Hac vero fiducia, eoqve confisum divino favore, securum se cubitum ire, deum enim sibi vel ab omnibus deserto adesse (v. 9).

v. 7.

נִשָּׂא עֲלֵינוּ

Pro lectione masorethica, quæ est **נִסָּה**, at, quantum video, hic sensu idoneo destituitur, præeunte Aquila, Chaldæo nec non codice Kennicotti, et favente quidem regula critica de litteris ejusdem organi facile inter se permutatis, non dubito **נִשָּׂא** in textum recipiendum censere; quæ lectio tanto magis arridet, quo melius sic verba Psalmi nostri cum verbis authenticis, qualia habet ipsa illa benedictio divina, Num. c. 6. v. 26 exstans: **יִשָּׂא יְהוָה פְּנָיו אֵלֶיךָ**, conspirant. Sic etiam *de Wette* vocem hanc explicat cum *Aben-Esra*, etsi de lectione mutanda nihil addit*).

v. 9.

יְהוָה לְבָרָר

Vulgo vocem **לְבָרָר** (proprie *solitudo*, **לְבָרָר**, quasi *solitudine*, in *solitudine*, de-

*) Commentar über die Psalmen.

serto) ad יהוה trahunt, utrumque ultimum huius commatis enunciatum ita jungentes, ut *Jehova solus* securitatem regi præstare dicatur. Equidem melius hanc vocem *ad Davidem* trahi ratus ita interpretor, ut Jehovam *prædicatum* dictionis prioris constituam, cum vulgo *compellativi* munere fungi videatur, duasque ex una dictione faciam: "*Es Jehova deserto, h. e. tuo, omnipotentis, præsidio utor desertus:*" nec refragatur Athnach post merka maapachatum.

PSALMUS QVINTUS.

Davidis, pietate freti, preces ad deum, ut contra hostes malignos opem sibi ferat, probisque favere se ostendat.

1. [Cantorum magistro, tibiis canendus, psalmus Davidis.]
2. Audi verba mea, Jehova!
animum adverte ad preces meas!
3. Attende vocem meam clamantis,
rex mi atque deus mi!
ad te enim precor.
4. Jehova! mane vocem meam audias!
mane tibi **præsto sum*, atque exspecto.
5. Non enim es Deus tu, gaudens improbitate,
neque malus hospitio tuo utitur.

6. Non consistunt superbientes coram oculis tuis,
odisti omnes, iniquitati operam dantes.
7. Perdis mendaciloquos,
homines sanguini fraudique studentes abominatur Jehova.
8. Ego vero, pro multa tua gratia *), ædem tuam ingredior,
inque timore tuo adoro in templo tuo sancto.
9. Jehova, duc me in justitia tua;
propter hostes meos
complana ante me viam tuam!
10. Nihil veri enim in * ore eorum,
intima eorum sunt pravitas,
sepulchrum patens guttur eorum,
lingvam suam lævigant **).
11. Ulciscere eos, Deus,
ut cadant consiliis suis!
Ob multa sua facinora dispelle eos,
rebellantes in te!
12. Tum lætabuntur omnes, qui ad te confugiunt,
perpetuo canent gaudio, quod eos protegis,

*) Grato itaque animo, adeoque pietate, imbutus.

**) Lævem, blandam faciunt.

jubilabuntque in te, qui nomen tuum
amant.

13. Tu enim, Jehova! justos juvas,
velut scuto, favore eum circumdas.

EXCURSUS AD PSALM. V.

v. 4.

אֶעֱרָךְ לָךְ וְאֶצְפָּה

Vulgo interpretes dictionem hic obviam: אֶעֱרָךְ לָךְ, elliptice ita explicant, ut suppleendum esse dicant, alii מְלִיץ, quod extat Hiob. 32, 14 cum verbo עָרַךְ, in eadem vero phrasi Hiob. 37, 19 suppleendum est, alii לָב, alii תְּפִלָּה. Alii, in quibus *Michaelis* et *Ruperti**), ut reflexiva notio verbo huic insit, nec ellipsis necessaria sit, legere malunt אֶעֱרָךְ in Niph., *disponar*, i. e. *disponam me*. Equidem, cum et alibi hoc verbum in Conj. Kal sensu reflexivo occurrat, ut Judic. c. 20, v. 30 et v. 33, 1 Sam. c. 4, v. 2 (וַיַּעֲרֹכוּ אֶל־הַגִּבְעָה), *stiterunt se (acie) in Gibeā, constiterunt in Gibeā, apparuerunt e regione Israelitis*) analogia horum locorum usus, esti utroque in loco de Israelitis in acie se sistentibus usurpatur, nec

*) Lib. cit. p. 507.

me lateat, dictionem hanc etiam hisce in locis, supplendo $\tau\phi$ כְּלִרְחֵמָה, elliptice explicari, vim ejusmodi reflexivam ab hac voce nec in aliis rebus, ad aciem non pertinentibus, abhorrere, adeoque potestatem *sistendi se, apparendi, præsto esse* ad sacra quoque facienda precesve ad deum fundendas, optimo jure ei subjici posse, existimo, tantoque minus sic judicare dubito, cum videam, *de Wette**) jam, usum simili exemplo, Hiob. cap. 35, v. 5, eandem sententiam probare malle. Eandem quoque rationem *Hornemanum*, v. d., nostratem, et *Castellionem* in versionibus suis secutos esse suspicor. Verbum צָפָה, sensu *expectandi* hic obvium, proprie quasi de cive, qui supplex principem suum adit, ejusque sibi responsum dari expectat, usurpari, est ingeniosissima *J. A. Jacobi****) observatio, quæ valde huic loco convenire dicenda est.

v. 10.

בְּפִיָּהֶם

Autoritate omnium interpretum veterum, nec non faventibus alteris versus nostri membris, ubi est קָרַבְתָּם, גָּרַבְתָּם, לְשֹׁנָם, non dubito

*) Commentar über die Psalmen.

**) In Annotatione versioni subjecta.

hanc lectionem pro ea, quam textus masorethicus exhibet, **קְבִירָה**, recipere.

PSALMUS SEXTUS.

Querelæ Davidis cum corpore ægri, tum ob hostium insectandi impotentiam animo dejecti, simul vero professio confidentis divina ope, sperantisque fore, ut, ab imminente morte liberatus, insectatores suos pudefactos et conturbatos videat. Ad tempora, quibus David in Sauli aula versabatur, non inepte referendum videtur hoc carmen, tristitia et anxietate animi Davidis plenissimum.

1. [Cantorum magistro, fidibus octochordis canendus, psalmus Davidis]
2. Jehova! ne animadvertas in me in ira tua*),
neve me in æstu animi tui castiges!
3. Miserere mei, Jehova! nam langvesco!
Sana me, Jehova! nam ossa mea perturbata sunt,
4. Animaque mea vehementer perturbata.
Tu vero, Jehova! quousque? **)
5. Redi, Jehova! libera animam meam,
Serva me pro multa tua clementia!

*) Morbos olim apud priscas gentes punitionem divinam habitos esse constat vel ex Homeri Iliad. prima, ubi pestis ad ulciscendam contumeliam, Apollinis sacerdoti illatam, excitata esse narratur.

**) Aposiopesis. Quousque sc. cunctaris auxilium mihi ferre? quousque irasceris?

6. Nulla enim in morte tui memoria est;
in Orco quis te laudabit?
7. Fessus gemitu,
ma defacio * *qvavis* nocte lectum meum,
lacrymis meis torum meum liqvefacio.
8. Contabuit mærore os meum *),
consenuit * *inter* hostium numerum.
9. Facessite a me omnes iniquitati operam
dantes!
Jehova enim audit vocem fletus mei;
10. audit Jehova ejulationem meam;
Jehova preces meas recipit.
11. Pudescient, perturbabuntur vehementer omnes
hostes mei.
Cedentes subito pudescient.

EXCURSUS AD PSALMUM VI.

v. 7-8.

בְּכֹל-לַיְלָה . בְּכֹל-צֹרְרֵי

Vulgo illud vertunt interpretes recentiores: *tota nocte*. Equidem verto: *qvavis nocte*, ut et *σι δ* cum vulg. lat. vertendo: *καθ' ἑκάστην νύκτα*, *per singulas noctes*, habent. Sic etiam hoc non, cum recentioribus, *propter*

*) Sic עַיִן Genes. c. 29, v. 14 de ore, vultu, facie in univcrsum,

hostes omnes meos, sed *inter* multos hostes meos, et quidem iisdem interpretibus antiquis, quos nuper laudavi, ex parte præcipua non abhorrentibus, explico. Est enim apud LXX *ἐν παντι τοῖς ἐχθροῖς μου*, et in versione vulg. *inter omnes inimicos meos.*

PSALMUS SEPTIMUS.

Testando innocentiam suam, contra invidiam et calumnias hostium suorum et quidem Cuschi cujusdem Benjaminitæ, sine dubio aulicorum Sauli in numero, opem dei Davides implorat, fidensque divina justitia hostium exitium brevi fore prædicit.

1. [Carmen lugubre Davidis, quod cecinit
Jehovæ propter Cuschum Benjaminitam]
2. Jehova, Deus mi! ad te confugio;
defende me a multis meis persecutoribus
et serva me!
3. *ne dilaniet me, instar leonis, * di-*
scerptor,
nemine servante.
4. Jehova, Deus mi! si feci *) hoc;
si est scelus in manibus meis;
5. si rependi amico meo malum,
et * *spoliavi immerito vel hostem meum:*
6. hostis me persequatur et assequatur,

*) Intelligendum est hoc *δεικτικῶς*, ut dicitur.

- vitamque meam ad terram proterat,
 et gloriam meam in pulverem prosternat!
7. Surge, Jehova! in ira tua,
 extolle te in furores hostium meorum,
 et evigila, * *Deus mi!* qui iudicium pro-
 misisti!
8. Cætus populorum te circumsistat,
 supra quem (*elatus*) in altum*) revertere!
9. Jehova iudicat gentes.
 Causam meam age, Jehova! pro inno-
 centia et fide mea!
10. * *Mihi* cesset impiorum malitia,
 iustumque confirmes,
 qui corda renesque * *exploras*.
11. * *Deus justus est scutum meum,*
Deus servans integros mente.
12. Deus est iudex justus;
 Deus, qui quotidie irascitur (impio).
13. * *Profecto iterum* ensem suum acuet,
 arcum suum tendet, et eum intentabit;
14. ei que **) intentabit tela mortifera;
 sagittas suas ardentia (tela) faciet.

*) Altum solium denuo conscende! Cave enim, cogites, deum primo descendere de coelo, (v. 7.) ad ius dicendum, et deinde (v. 8.) in coelum redire, ut non nulli volunt.

**) Impio.

15. En concepit iniquitatem,
et parturivit scelus,
sed peperit frustrationem.
16. Foveam fodit, effoditque,
sed cadit ipse in scrobem, quem fecit.
17. Revertitur scelus ejus in caput ipsius,
et violentia ejus in verticem ipsius de-
scendit.
18. Laudabo Jehovam pro justitia ejus,
et canam nomen Jehovæ altissimi.

EXCURSUS AD PSALMUM VII.

v. 3.

פֶּן יִטְרַף כְּאֲרִיָּה נַפְשִׁי פֶּרֶק, וְאֵינִי מִצִּיל

Sic verba commatis nostri, in quibus inter se conjungendis in diversa abeunt interpretes, neglectis accentibus, rectius conjungi existimo, ut פֶּרֶק, qui sine dubio *Cuschus* ille habendus est, quem inscriptio commemorat, subjecti nomine ad verbum יִטְרַף referamus. Sic omnis difficultas, quæ, sive ad כְּאֲרִיָּה tra-
has, sive ad posterius commatis membrum, repetito τω אֵינִי ex sequentibus, manet, nullo negotio tollitur.

v. 7.

וַאֲחֻצָה צוֹרְרֵי רִיבָם

Verbum חָלַע, quod vulgo *liberandi, servandi* significatione gaudet, cum hæc significatio a sensu commatis nostri plane abhorreat, interpretes non sine causa torsit. Fuere igitur, qui, ducibus Syro et Chaldæo, transpositis litteris, וַאֲחֻצָה rad. לָחַץ, *opprimere*, legere malint, a quibus stant *Datheus, Kochlerus* et *Hornemanus* noster. Alii, in quibus *Michaelis* *) et *Knappius*, neglecto parallelismo et quidem constructione verborum rupta, vertere svadent: "imo vero (i. e. *quin potius*) *liberavi eum, qui sine causa mihi adversatur*"; quam vero interpretationem, ut apodosi in versu sequenti non convenientem, merito rejicit *Datheus*. Non dubitavi itaque vulgarem lectionem sensu *spoliandi*, et quidem servato constructionis tenore, interpretari; quam notionem et verbo nostro חָלַע tribui posse consentiunt *Michaelis, de Wette* et *Gesenius* in *Lexico*, et ex voce חָלַיצָה, *exuviae, spolia*, hosti occiso detracta, (vid. 2 Sam. 2, 21, Judic. 14, 19.) probabilem fieri apparet. Cæterum cum non constet mihi

*) in notis editioni *Bibl. hebr. subjectis*.

ratio sententiæ: "si spoliavi eum, qui frustra (sine causa) mihi hostis est", quasi minori crimine premeretur, qui immerito, quam qui merito alicui hostis esset, ab interpretibus in Adverbio רִיקָם, non ad צוֹרְרִי, sed ad verbum ipsum אֶחְרַץְהָ trahendo, discedere ausus sum, adeoque verto: "si immerito (sine justa causa) spoliavi vel hostem meum. Etsi enim hostem victum vel occisum vestibus armisque spoliare, eaque (λαφύρα, σκυλα v. ἐναρα) prædæ loco habere, apud veteres moris erat, at tamen vel Achillem legimus occisum Eetionem armis spoliare veritum. (vid. Hom. Iliad. VI. 417). Nedum aliquis, non improbissimus, vivum, nisi gravi injuria atque contumelia provocatus, spoliare sustineret.

v. 7.

וְעָרָה אֵלַי

Sic cum LXX interpretibus et vulg. lat. legi malim, ut respondeat præcedentibus קוּמָה יְהוָה, quam vulgatam lectionem אֵלַי vel cum עָרָה conjungere: *evigila mihi &c.* ad auxilium meum, quod usui verbi hujus repugnat, vel ad verbum עֲרִיתָה trahere, qualem constructionem ad hunc locum *Stange**) proponit ver-

*) In Anticritica pag. 82-87.

tens: "evigila, nam mihi iudicium (i. e. vindictam) promisisti." Ante אֲשֶׁר מְשַׁפֵּט vero אֲשֶׁר supplendum est. Qvod vero אֲשֶׁר sensu *promittendi* hic sumsi, ex Psalm. 71, 3., ubi est צִוְּתָהּ לְהוֹשִׁיעַנִי, autore *Stange* *), et quidem *Knappio* et *Jacobi* hanc significationem amplectentibus, feci; nisi vero hæc significatio probetur, *de iudicio constituendo, exercendo* (qui *iudicium exerces*) explicare oportet. Hæcce vero ad lectionem constituentem præfatus, ut sensus versuum 7 - 9. rectius et sine offensione perspiciatur, tantum non in omnibus consentientem habens *de Wette* in excursu eleganti ad hunc locum, hæcce monere haud supervacaneum duxi. Excitari nempe ab autore Psalmi deum, ut, recepto ardore animi, qvo regi, iudici, gubernatori rerum opus est, ad iudicium neglectum exercendum; nisi enim esset neglectum, Davides, integer atqve innocens, ad id miseriarum non esset detrusus, nec hostium ejus, improbissimorum hominum, scelus ad tantum virium crevisset. Solium itaqve et tribunal suum, in qvo sedens jus dicturus est hominibus, iterum deus conscendat, oratur, expurgiscatur, et

*) In *Anticrit.* pag. 87.

alte subnixus suggestu supra vulgum (עֲלֵיהָ sc. עֲרֵהָ) propulis, tribunal ejus circumstantibus, jus dicat (cf. Psalm. 9, v. 8). Deum alloquitur poeta, tanquam si somnus eum óbrep-sisset; cujus opinionis exempla alia in Psalmo 9, v. 30., Psalm. 10, v. 11-12, Psalm. 44, v. 24 exstant, rarissimum vero Psalm. 12, v. 6. ubi sibi deus neglectos pios exprobat.

v. 10.

עֲלֵי יִגְמַר - נָא

Vulgo hæc verba leguntur ita, ut עֲלֵי finiat versum nonum, et יִגְמַר versum decimum incipiat. Cum vero עֲלֵי, versu 9. aut omnino abundet, aut, ut sit pro לִי dictum, autore *de Wette*, nimis elliptice, supplendo יְהוָה, explicandum sit, pronum erat, hanc vocem ad versum sequentem trahere, et quidem cum יִגְמַר conjungere. Quod cum et *Schultzio* probari apud *Knappium* legam, et verbum יִגְמַר alibi quoque cum עַל constructum occurrat, ut Psalm. 57, 3, ubi est יְהוָה יִגְמַר עֲלַי, (deus mihi causam ad finem perducit i. e. causam meam agit) non dubitavi levissimam hanc correctionem in textum recipiendum esse censere, ipsumque verbum יִגְמַר, sensu intransitivo quo-

que obvium in aliis locis, ut Psalm. 12, 2. Psalm. 77. 9., sic etiam hic interpretari.

וְתִכְוֶנֶנּוּ צַדִּיק בַּחַט

Sic lego particula ךְ ante בַּחַט omissa, quod dictionis rotunditati melius consuli videtur. Particulum ךְ, quam *de Wette* nam explicat, hic omittunt *oi é*, vulg., Syrus et Arabs. Textus masorethicus habet וְכִחַט.

v. 11.

אֱלֹהִים צַדִּיק מִגִּבֹּרֹת אֵל מוֹשִׁיעַ יִשְׂרָאֵל לֵב.

Sic, duce Syro, legendum atque distingvendum censeo, omisso על aute אֱלֹהִים et אֱלֹהִים צַדִּיק, quod vulgo versum decimum fuit, ad initium versus nostri retracto. Qvi enim *to* "אֱלֹהִים מִגִּבֹּרֹת" vertunt: "*clypeus meus est penes deum*, hoc ita explicantes, ut dicant, deum tenere clypeum, quo pius protegendus sit, adeoque clypeum (&c. præsidium) pii in manu dei esse, haud omnino recte vim præpos. על, penes hic denotantis, ex Genes. c. 16. v. 7, c. 24. v. 30., probant, quippe cum על idem non significet, si dicas hominem stare ad fontem, et si dicas, clypeum esse penes deum. Præterea, esti lectionem receptam mutare diu gravabar, libere tamen profiteor, esse et manere in hac dictione, etiamsi usui sermonis

conveniret, quod non possit, quin mihi displiceat. Obscuri aliquid inest, ex sententia mea, dictioni huic: *clypeus meus est penes deum*. Non erat itaque, ut a me obtinerem, ne, lectione textus mutata, et parallelismorum et dictionis simplicitati consultum irem.

v. 13.

יִמְ-לֵא יָשׁוּב

Quam secutus sum in versione hujus dictionis interpretationem, eam *H. F. Pfannkuche* *) exposuit, *Knappio* & *Kühnoele* in versionibus suis eandem amplectentibus, habetque eam commendationem, quæ non parvi facienda est, quod nulla sic subjectorum permutatione opus est. Quod vero attinet ad locutionem hanc ellipticam יִמְ לֵא, in affirmationibus et quidem jurejurando obviam, suppleendam vero ex וְיִי יְהוָה v. וְיִי נַפְשִׁי, quod latine dicitur, "ita vivat Jêhova, ita vivam, ut" exempla ejusdem vide sis Josv. 14, v. 9. 1 Sam. 11, v. 11. 14, v. 45., 1 Reg. 20, v. 23.

Observari præterea meretur קֶשֶׁת, tanquam telum letiferum, cum וְחַצ וְחָרֵב, deo tribui ad puniendos homines, cujus notio-

*) In observationum philol. & critic. ad quædam Psalmorum loca specimine, Bremæ 1791, pag. 8.

vestigia exhibet narratio de arcu pluvio in libr.

Genes. c. 9. v. 13.

מְלִיקִים substantive et quidem absolute
puto hic positum, ut מְלִיקִים Exod. cap. 15. v. 8.

PSALMUS OCTAVUS.

Celebrat Davides magnitudinem dei in creatione mundi, imprimis vero in præstantia humanæ naturæ, manifestum. Sunt, qui existiment, occasione spectati nocte coeli stelliferi carmen hoc compositum esse.

1. [Cantorum magistro, Githita canendus,
Psalmus Davidis.]

2. Jehova, Domine noster!

quam magnificum est nomen tuum in omni
terra,

Tu, cujus laus super coelos * *celebratur*!

3. Ex ore infantium et lactentium

parasti tibi laudem

contra adversarios tuos,

ad coercendum hostem quemque et sedi-
tiosum *).

4. Ubi**) video coelum,

*) Intelligendi sunt hostes dei, qui deum verum, idololatriæ dediti, colere noluerunt. Ad hos pedefaciendos vel infantes, non aliter ac rerum natura, majestatem dei prædicare dici potuere.

**) *Ubi*, quoties conjunge cum vers. 5., ubi supplendum est: *tum cogito*.

- opus digitorum tuorum,
 lunam et stellas, quas condidisti:
5. "Quid est homo, ut ejus memineris,
 "et filius hominis, ut ejus curam habeas?
6. "Non multum inferiorem eum numine *)
 fecisti,
 "gloria vero et honore eum cinxisti.
7. "Dominum [eum constituisti operum ma-
 nuum tuarum;
 "omnia pedibus ejus subjecisti:
8. "Ovium et boum quidquid est,
 "et vero bestias agri,
9. "aves coeli et pisces maris
 "et quæ vias marium permeant."
10. Jehova, domine noster!
 quam magnificum est nomen tuum in omni
 terra!

EXCURSUS AD PSALMUM VIII.

v. 2.

אִשֶׁר תָּמָה הוֹרֵרָה

Difficultatem, quæ vulg. lectioni תָּמָה
 inerat, si ex rad. נָתַן explicanda esset, cum
 nequaquam ita interpretes tollere valerent, ut

*) Numine i. e. te ipse.

et dictionis facilitati et parallelismorum convenientiæ satis factum esse dicas, conjecturam et interpretandi rationem a *Ruperti* *) et *H. E. G. Paulo* **) propositam, quæ æque sententiæ ac membrorum consensui consulitur, amplector. Quid enim facilius & simplicius est mutatione vocalium ita ab iis facta, ut תָּנָה legatur præter. Pyl rad. תָּנָה, quæ etiam Jud. c. 5, v. 11 & c. 11, v. 40. eadem significatione *cantendi & celebrandi* occurrit? Quid vero celeberrimus *de Wette* ***) τὸ *supra coelos* significationi vocis hujus convenire negat, ei largiri nequeo, cum *coeli et terræ* (Psalm. 69, 35.) et *sol & luna et stellæ* (Ps. 148, v. 3.) quid quod? *aquæ supra coelos* (Ps. 148, v. 4.) deum celebrare dicantur. Si vero adhuc exemplo satis firmo probari posset notio τὸ ἄνω, a *Datheo*, *Hornemano* nostro et quidem disertius ab *J. G. Hasse* ****) addita, ut *quam! quantopere, quomodo!* significet sensu exclamandi, adeoque omnino idem quod τὸ ἄνω

*) In Henkii Magazin für Religionsphilosophie &c. Tom. 6, pag. 517.

**) Philologischer Clavis über die Psalmen.

***) Commentar über die Psalmen.

****) In Idiognomik Davids, Jena 1784, 3. pag. 241.

in præcedenti membro esset, nihil amplius ad perficiendum parallelismum sententiarum hujus commatis, antea valde leo nomine laborantis, nobis esset optandum. At exemplum ab Hasseo, l. c., allatum ex Genes. 43, 14. expectationem destituit, nec, quamvis hujus interpretationis vel amantissimus, sine idonea exempli autoritate eam vertendo admittere interpretationem ausus sum.

PSALMUS NOVUS.

David es deo gratias agit ob victoriam ab hostibus suis reportatam, justitiam divinam, pios, malis pressos, defendentis, celebrat, utque deinceps scelestos compescat, precatur.

1. [Cantorum magistro, Mutlabeno canendus,
psalmus Davidis.]
2. Laudabo * *te*, Jehova! omni mente;
enarrabo omnia tua opera mirifica.
3. Lætabor et jubilabo in te,
canamque nomen tuum, altissime!
4. Nam, terga vertentes, hostes mei
lapsi sunt, perierunt coram vultu tuo.
5. Tu enim causam meam dixisti et litem
meam,

- sedisti in solio, iudex justus.
6. Increpuisti populis, perdidisti scelestorum * *nomen*,
delevisti in æternum atque perpetuum
* *hostes*.
7. * *Finitæ* sunt vastationes in sempiternum,
* *urbiumque dirutarum*,
periit memoria eorum, * *talium*.
8. Jehova vero in æternum throno suo insidet,
ad iudicium erigens solium suum.
9. Et jus dicit mundo secundum æquitatem,
iudicat populos secundum id, quod rectum est.
10. Est vero Jehova præsidium tenui,
præsidium * *temporibus* in angustia.
11. In teque confidunt nominis tui gnari;
non deseris enim eos, qui te quærunt.
12. Canite Jehovam in Sione habitantem,
nuntiate inter populos ejus facta:
13. "ultorem sanguinis. * *eorum* recordari,
"nec oblivisci clamoris miserorum;
14. * " *miserum* esse mei Jehovam,
"eum miseriam meam ab inimicis meis
* *aspexisse*,

"tollentem me ex portis mortis."

15. * *Ideo* enarrabo omnem * *laudem tuam*
in portis filiæ Sionis;
exultabo de tutela tua.
16. Demersi sunt populi in foveam, quam fe-
cerunt,
inque reti, quod occultaverunt, captus
est pes eorum.
17. Manifestavit se Jehova, iudicio * *exer-*
cendo;
in opere manuum suarum irretivit se im-
pius *).
18. (Sic) revertuntur in Orcum impii,
omnes populi, numinis obliti.
19. Neque enim in perpetuum oblivioni tra-
detur inops,
nec spes miserorum indesinenter peribit.
20. Surge, Jehova! ne prævaleat homo!
jus dicatur populis coram facie tua!
21. Injice, Jehova! eis * *timorem*!
sentiant populi, se esse homines!

*) Quod excipit hæc verba in textu hebr. **הַיְיִוִן סֵלָה**,
cum, quid sit, non liqveat, ab aliisque signum mutandi
soni musici, ab aliis instrumentum musicum habeatur,
consulto omisi.

S C H E M A

over Examinationens Gang ved den offentlige Examen i Septbr. 1817
i Kjöbenhavns Cathedralskole.

Onsdag d. 17 Sept.

Formiddag.

9-12 Latin	4 Cl. f.
12-2 Historie og Geographie	1 Cl.
9-12 Fransk	3 Cl. B.
12-2 Mathematik	3 Cl. A. & z.

Eftermiddag.

4-6 Religion	3 Cl. A.
— Tydsk	2 Cl. A.

Torsdag d. 18 Sept.

Formiddag.

9-12 Græsk	4 Cl.
12-2 Dansk	4 Cl.

Eftermiddag.

4-6 Dansk	2 Cl. B.
— Fransk	2 Cl. A.

Freitag d. 19 Sept.

Formiddag.

9-11½ Latin	3 Cl. A.
11½-2 Dansk	3 Cl. A.
9-12 Mathematik	3 Cl. B. & z.

Eftermiddag.

4-6 Historie og Geographie	3 Cl. B.
— Fransk	2 Cl. B.

Løvedag d. 20 Sept.

Formiddag.

9-12 Latin	2 Cl. A.
12-2 Dansk	2 Cl. A.
— Mathematik	4 Cl.

Eftermiddag.

4-6 Religion	3 Cl. B.
— Tydsk	2 Cl. B.

Mandag d. 22 Sept.

Formiddag.

9-12 Latin	3 Cl. B.
12-2 Dansk	3 Cl. B.
9-12 Mathematik	2 Cl. B.

Eftermiddag.

4-6 Religion	4 Cl.
— Regning	1 Cl.

Onsdag d. 24 Sept.

Formiddag.

9-12 Historie og Geographie	4 Cl.
12-2 Græsk	2 Cl. A.
9-11 Fransk	3 Cl. A.
12-2 Mathematik	3 Cl. A. & ß. og 3 Cl. B. & ß.

Eftermiddag.

4-6 Latin	1 Cl.
— Tydsk	3 Cl. B.

Torsdag d. 25 Sept.

Formiddag.

9-12 Græsk	3 Cl. A.
12-2 Religion	1 Cl.

Eftermiddag.

4-6 Historie og Geographie	2 Cl. B.
— Fransk	4 Cl.

Freitag d. 26 Sept.

Formiddag.

9-12 Græsk	3 Cl. B.
12-2 Hebraisk	4 Cl. B.
9-11 Naturhistorie	1 Cl.

Eftermiddag.

4-6 Historie og Geographie	2 Cl. A.
— Tydsk	3 Cl. A.

Mandag d. 29 Sept.

Formiddag.

9-11½ Historie og Geographie	3 Cl. A.
11½-2 Græsk	2 Cl. B.
9-11 Mathematik	2 Cl. A.

Eftermiddag.

4-6 Religion	2 Cl. B.
— Tydsk	4 Cl.

Tirsdag d. 30 Sept.

Formiddag.

9-12 Latin	2 Cl. B.
12-2 Religion	2 Cl. A.
10-12 Fransk	1 Cl.

Eftermiddag.

4-6 Dansk	1 Cl.
— Engelsk	4 Cl.

Stilene udarbeides
saaledes:

Tirsdag d. 23 Sept.

Formiddag.

9-12 Dansk Stil	4 Cl. B.
— — —	3 Cl. A.
— — —	3 Cl. B.
— — —	2 Cl. A.
— — —	2 Cl. B.
— — —	1 Cl.
12-2 Fransk Stil	4 Cl. B.
— Udarbeidelse over Oldsager	3 Cl. A.

Eftermiddag.

4-6 Tydsk Stil	4 Cl. B.
----------------	----------

Løvedag d. 27 Sept.

Formiddag.

9-12 Latinsk Stil	4 Cl. B.
— — —	3 Cl. A.
— — —	3 Cl. B.
— — —	2 Cl. A.
— — —	2 Cl. B.
12-2 Udarbeidelse over Oldsager	4 Cl. B.

Eftermiddag.

4-6 Engelsk Stil	4 Cl. B.
------------------	----------

De Candidater, som i Aar dimitteres til Academiet, ere:

1. *Peter Christian Böttger*, en Søn af Hr. Melchior Böttger, Silke- og Klædehandler og Forstander ved Petri Menighed her i Staden;
 2. *Iver Johan Unsgaard*, en Søn af Hr. Kammerraad og Landinspecteur Iver Unsgaard;
 3. *Carl Adolph Thortsen*, en Søn af Hr. Silke- og Klædehandler Bernhardt Thortsen, Major ved det borgerlige Infanterie;
 4. *Izaak Pierre Larpent*, en Søn af Hr. Grosserer Izaak Larpent, Revisor ved det Asiatiske Compagnie;
 5. *Christian Boas Petersen*, en Søn af afdøde Kiøbmand Thomas Petersen paa St. Croix;
 6. *Johannes Möll*, en Søn af afdøde Arrestforvarer Vilhelm Möll her i Staden;
 7. *Andreas Hansen Bjerre*, en Søn af Hr. Brændeviinsbrænder Sören Andersen Bjerre;
 8. *Marc-Alexis Agier*, en Søn af Hr. Grosserer Jacques Agier;
 9. *Johan Peter Holmer*, en Søn af Hr. Havnecontrolleur Claus Hendrik Holmer;
 10. *Daniel Frederik Eschricht*, en Søn af Hr. Mægler Johan Gottfried Eschricht;
 11. *Peter Vilhelm Jacobsen*, en Søn af afdøde Viinhandler Jens Christian Jacobsen her af Staden;
 12. *Henrik Hertz*, en Søn af afdøde Bagermester Philip Hertz af det mosaiske Troessamfund her af Staden;
 13. *Adolph Vilhelm Theodor Göericke*, en Søn af Hr. Christian Georg Vilhelm Göericke, Sognepræst ved Garnisonens tyske Menighed her i Staden;
 14. *Adolph Rung*, en Søn af Hr. Kammerraad Hans Rung, Toldcasserer i Nestved;
 15. *Niels Julius Strandgaard*, en Søn af Hr. Havnecontrolleur Morten Strandgaard;
 16. *Emilius Ferdinand Hansen*, en Søn af Hr. Gartner Svend Hansen;
 17. *Christian Peter Georg Borregaard*, en Søn af Hr. Gregers Borregaard, Inspecteur ved det Kongl. Kalkbrænderie ved Fride-riksborg;
 18. *Carl Georg Leuning*, en Søn af Hr. Justits-Secretair Christo-pher Gram Leuning ved Lands-Overretten, samt Hof og Stadsretten;
 19. *Peter Frederik Storck*, en Søn af afdøde Bogholder ved det Schimmelmanske Sukkerraffinaderie Johan Frederik Storck, og Sted-søn af Hr. Herman Baagøe, Bogholder ved Universitetet;
 20. *Johan Frederik Storck*, en Broder til den foregaaende.
-